

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОНАННЯ ОРНАМЕНТАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ Й. ГАЙДНА

Історія виконавства та сучасне фортепіанне мистецтво, зокрема педагоги та інтерпретатори дедалі повноцінно оцінюють закономірності щодо виконання орнаментациї в музиці, починаючи від старовинної музики, творчості Й.С. Баха аж до віденських класиків.

Проблема виконання орнаментациї завжди була в полі зору педагогів-клавіристів та піаністів, які трактували орнаментування віденських класиків зовсім по-іншому, ніж в епоху бароко.

В класичну добу, зокрема в творчості Й. Гайдна, орнаментика виступала однією з ключових категорій виконавського мистецтва, що позначилось на виявленні її в повному обсязі щодо виховання на зразках клавірної школи та фортепіанних сонат Ф.Е. Баха. Це зумовило той факт, що стиль Й. Гайдна був ще далеким від стильових закономірностей В.-А. Моцарта.

Свої погляди на орнаментування композитор виклав у письмовому вигляді в одному листі, де чітко вказував на різницю між мордентом та треллю. Однак, у творах Й. Гайдна в першій половині ХІХ ст., за висловлюванням виконавців, було виявлено орфографічні помилки, які були допущені по вині самого композитора або його видавців, як свідчать згодомки про видавничу діяльність [7].

Й. Гайдн продовжує та пропагує актуальність застосування орнаментики аж до творчості В.-А. Моцарта та Ф. Шуберта. Йозеф Гайдн – один з перших композиторів, який вживав знак морденту (не перекресленого) для пральтріллеру. В деяких французьких виданнях цей знак зустрічався як знак довгої трелі.

Як зазначає видатний музикознавець Н. Кашкадамова, композитор поєднав різні традиції орнаментики; розшифрування різних позначок в нього буває варіантним. Трелі часто виконувалися з нахшлагами, на необхідність яких вказував значок подовженої трелі. Неперекреслені нотки могли позначати довге та коротке виконання, що було скеровано до принципів моцартівської орнаментики. Неясним та незрозумілим вважався в Гайдна знак перекресленого шнелеру, який часто плутають з перекресленим мордентом [6, 213].

Форшлагі Й. Гайдна є короткими, довгими, ударними та безударними (переважають довгі акцентовані форшлагі, які утворюють гармонічний дисонанс). Не дивлячись на їхнє написання, дисонуючі затримання виконуються «в такт» одночасно з басовим звуком або нотою середнього голосу. Якщо нота форшлагоу утворює консонанс, то як правило, при консонантних форшлагах на сексту вгору або октаву, форшлаг виконується зазвичай коротко та безударно.

Трелі в композитора, як було прийнято у ХVІІІ ст., виконуються з неакордового звуку. При цьому форшлаг виконується коротко, швидко, легко та одночасно з першої ноти. Трель Й. Гайдна виконується з нахшлагом, незалежно від того, чи він записаний нотою чи ні.

Перекреслений мордент (пральтріллер) містить три ноти, зазвичай довгої тривалості, яка починається з основного звуку.

В фортепіанних сонатах композитора мордент виконується під знаком перекресленого шнелеру, що являє собою виконавські суперечності та сумніви у інтерпретаторів.

Якщо виконавцю доволі важко визначити, яким чином записаний в нотах не перекреслений мордент або довга трель, то варто зауважити, що молодий Й. Гайдн, а пізніше й В. Моцарт застосовували одне і те ж саме позначення й для довгої трелі.

Для виконання групетто композитор використовує три види:

- 1) «універсальний знак» (перекреслений шнелер);
- 2) загальноприйнятий знак (не перекреслений шнелер);
- 3) форшлаг з трьох маленьких нот [7].

Групетто в Й. Гайдна слугує для надання блиску нотам, які є значущими в ритмічному та мелодичному співвідношеннях.

Арпеджіо як в Й. Гайдна, так і в В.-А. Моцарта, виконується поперечною косою рисою в середині акорду.

Аншлаг, шляйффер та інші мелізми частково виписані дрібними нотами, які слід виконувати «в такт» і м'яко, чітко підкреслюючи останню ноту мелодичної лінії.

Орнаментика Й. Гайдна, на відміну від мелізмів Й. С. Баха суттєво відрізняється, що зумовлено запитами та потребами обидвох гуманістичних ідеологем епохи бароко та віденського класицизму.

Узагальнюючи методично-виконавські засади та рекомендації до виконання орнаментики у процесі вивчення фортепіанних творів Й. Гайдна, варто зауважити, що виконавське мистецтво перебуває у постійному неперервному русі, що відзначається продукуванням нових ідей щодо створення власної інтерпретації виконавцями, обміркуваннями та досягненнями фортепіанного мистецтва і педагогіки минулого та сучасності. І тому необхідним важливим завданням та ключовою категорією у сучасній виконавській практиці і фортепіанній педагогіці має слугувати чітке розуміння стильових особливостей епохи класицизму, зокрема фортепіанної творчості Й. Гайдна, з'ясування інтерпретаційних труднощів під час виконання різноманітних мелізмів та прикрас у процесі опанування класичних творів у фортепіанному класі, що дасть позитивний колосальний досвід майбутнім викладачам, піаністам, виконавцям, які прагнуть постійного вдосконалення фортепіанної майстерності та методичної обізнаності в історії виконавського мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев О. З історії фортепіанної педагогіки [Керівництво з гри на клавішно-струнних інструментах (від епохи Відродження до середини XIX століття)]: Хрестоматія. К.: Музична Україна, 1974. 165 с.
2. Бадура-Скода Є. та П. Інтерпретація Моцарта. Як виконувати його фортепіанні твори + CD. М.: Музика, 2011. 463 с.
3. Бах К.-Ф.-Е. Досвід істинного мистецтва клавірної гри: книга перша 1753. [пер. та комент. Е. Юшкевича]. Спб.: Видавничий дім «Early music publishing house», 2005. 169 с.
4. Бейшлаг А. Орнаментика в музиці [пер. з нім. З. Візеля; заг. ред., комент. та післямова Н. Копчевського]. М.: Музика, 1978. 318 с.
5. Брянцева В. Орнаментика. Музична енциклопедія. том IV. М.: Рад. енциклопедія, 1978. С. 105–108.
6. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах: навч. посіб. Тернопіль: СМП «АСТОН», 1998. 300 с.
7. Меркулов А. Як виконувати Гайдна. М.: Вид. дім «Классика-XXI», 2009. 204 с.
8. Ройзман Л. Фортепіанна творчість Й. Гайдна. Вибрані сонати для фортепіано. Вип. 1. М.: Музика, 1966. 128 с.

Василь ІПЬНИЦЬКИЙ
(Дрогобич, Україна)

ДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ТЕХНІЧНОГО ЗВЕНА ДРОГОБИЦЬКОГО ОКРУЖНОГО ПРОВІДУ ОУН «ОМЕЛЯНА»-«КРИЛАНА»

Впродовж 1946–1949 рр. діяло технічне звено Дрогобицького окружного проводу ОУН «Друкарня імені Лопатинського», керівником якої був окружний референт пропаганди

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>